

Ljndeni

TAM,
KDE SA
KONČÍ
RIEKA

CHARLES
MARTIN

SILNE EMOCIONÁLNY A KRÁSNE NAPÍSANÝ PRÍBEH
O ŤAŽKEJ STRATE A NEHYNÚCEJ LÁSKE.

Tam, kde sa končí rieka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Charles Martin

Tam, kde sa končí rieka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Ljndeni

TAM,
KDE SA
KONČÍ
RIEKA

T A M,
K D E S A
K O N Č Í
R I E K A

A decorative graphic element consisting of several overlapping, wavy, light gray lines that create a sense of movement and depth, positioned horizontally across the middle of the page.

Charles Martin

Ljndeni

Charles Martin: Where the River Ends
Copyright © Charles Martin, 2021
Translation © Tamara Chovanová, 2021
Cover design © Tereza Králová, 2021
Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2021

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-2426-5
ISBN e-knihy 978-80-566-2610-8 (1. zverejnenie, 2022) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-566-2611-5 (1. zverejnenie, 2022) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-566-2609-2 (1. zverejnenie, 2022) (ePDF)

*Mojim starým rodičom, Ellen a Tillmanovi Cavertovcom,
ktorí sa ľúbili šesťdesiatšedem rokov.*

PROLÓG

Nemám dobré spomienky na dospievanie. Zdá sa mi, že som sa dozvedel kadečo nepekčné, čo som sa nemal dozvedieť. Jediné dve veci, na ktoré mám krásne spomienky, boli moja mama a tento breh rieky. A kým som nevedel, ako je to v skutočnosti, myslel som si, že rieku pomenovali podľa mojej mamy.

Muž, ktorý s nami žil v obytnom prívесе, bol vždy nazlostený. Stále fajčil. Nevieť prečo. Zapaľoval si cigaretu od cigarety. Dotýkal sa ich ako prskaviek. Hodili sa mu k očiam. Nikdy ma nebil, aspoň nie veľmi tvrdo, ale jeho reči ma boleli. Mama hovorila, že za to môže diabol vo fľaši, ale pochybujem, že protivné správanie sa dá vypiť. Môžete sa pokúsiť utopiť ho, ale podľa mojich skúseností vie celkom dobre plávať. Preto je vo fľaši. Chceli sme pred ním uniknúť a my dvaja sme prišli sem. Mama mi povedala, že mi to pomôže proti astme, ale vedel som, že sotva. Proti astme mi pomôže iba smrť.

Na hrudi akoby som mal kladu a každý nádych akoby som nasával cez záhradnícku hadicu. Preto sa mi ťažko dostávalo z úst to, čo som si myslel alebo cítil. Mama vždy chcela, aby som hovoril o svojich pocitoch, pokúšala sa to zo mňa vytiahnuť. „Zabudni na pocity,“ hovoril som jej. „Cítiť môžem neskôr. Daj mi trochu vzduchu.“ Vinou toho muža vo fľaši, albuterolu a spastického kašľa, ktorého som sa nevedel zbaviť, akoby sa prerušilo spojenie medzi mojimi ústami a srdcom. Čosi vo mne akoby zostalo pretáté.

Žil som kúskovito.

Možno by bolo lepšie povedať, že som žil ako na ostrovoch. Vždy, keď som sa stiahol dovnútra, nevidel som celok. Ani jeden hlavný ostrov. Videl som rozštvrtený kontinent a každá jeho časť sa bezcieľne vznášala v odľahlom kúte zeme. Videl som fotky ľadovcov v oblasti pólu, ktoré pôsobia rovnako.

Od piatich do ôsmich rokov som nosil prilbu, aj keď som sa nebicykloval, a dali mi prezývku Šmolko – podľa farby mojich pier. Mama sa usilovala nejako ma zamestnať počas môjho nútenne sedavého a väčšinou otravného detstva a kúpila mi farby, v ktorých som našiel únik – maľoval som svet, v ktorom som túžil žiť.

Pri rieke sme mali lavičku, kde sme večer sedávali. Väčšinou keď nás z obytného privesu vyhnal cigaretový dym a slovné útoky. Tú lavičku sme vyhladili svojimi zadkami. Raz večer, keď som mal asi desať rokov, som začul rozhovor v kempu pre obytné privesy a spýtal som sa: „Mami, čo je to ľahká žena?“

Aj ona to počula. „Kto to povedal?“

Ukázal som. „Tá tučná žena.“

Mama prikývla. „Zlatko, všetci niekedy stratíme dobré spôsoby.“
„Ty si ich stratila?“

Prst mi priložila na špičku nosa. „Keď som s tebou, tak nie.“ Objala ma okolo pliec. „Ale o to nejde. Podstatné je, čo urobíš, keď si stratený.“

Prešla so mnou lesom, usadila ma na lavičku a ukázala rukou na výjav predou mnou. „Doss, v tejto rieke je Boh.“

Bol jeden z tých večerov, keď je obloha sfarbená domedena a búrkové mračná zastrú slnko. Ich okraje boli červené, tmavomodrý spodok prechádzal dočierna. V diaľke sme videli blížiaci sa lejak. Prebehol som pohľadom po brehu, po zvlnenej hladine rieky a spomenul som si, ako som vždy cítil, že mi zhrubol a zdrevenel jazyk, prv než som zamdlel v dôsledku nedostatku kyslíka.

Zamračil som sa. „To veľa vysvetľuje.“

Odhrnula mi z očí vlasy a ja som sa dva razy rýchlo nadýchol cez inhalátor. „Ako to myslíš?“

Zadržal som dych a palcom som ukázal ponad plece. „V obytnom prívесе nie je.“

Prikývla. „Bol tam, keď som ťa splodila.“

Práve som sa naučil nadávať, tak som skúšal, kde sú hranice. „Možno.“ Zakašľal som a odplul som si. „Ale teraz tam určite nie je, dopekla.“

Stisla mi líce prstami a obrátila mi hlavu k rieke. „Doss Michaels.“

„Áno, prosím.“

„Pozri na hladinu tej rieky.“

Prikývol som.

„Čo vidíš?“

Môj hlas znel huhňavo a skomolene. „Čiernu vodu.“

Stisla silnejšie. „Nesnaž sa ma dobehnúť. Pozri sa znova.“

„Zopár rýb.“

„Pozri sa lepšie – na hladinu.“

Počkal som, kým som nezaostril pohľad. Zubami som si hrýzol líca. „Stromy, mraky... oblohu.“

„Ako sa to volá?“

„Odraz.“

Pustila mi líca. „Nezáleží na tom, aký odpad ti svet podhodí, no nedopusť, aby ti skalil odraz. Počuješ?“

Ukázal som na obytný prívес. „On to robí a nič mu nepovieš.“

„To je pravda. Ale jeho nenapravím. A ty nie si zlomený.“

„Prečo mu dovolíš zostať?“

Prikývla, potom ticho poznamenala: „Pretože môžem robiť iba istý čas a,“ ukázala na môj inhalátor, „vďaka nemu mám nemocenské dávky.“ Znova mi zdvihla bradu. „Počuješ ma, Leukoplast?“

„Prečo mi tak hovoríš?“

Pritisla si čelo na moje. „Pretože si na mne prilepený a hojíš mi rany.“

Nevedel som veľa o živote, ale jedno mi bolo jasné – moja mama bola dobrá žena. Kývol som hlavou na ulicu. „Môžem povedať tej žene, aby sa dala vypchat?“

Mama pokrútila hlavou. „Nebolo by to na nič dobré.“
„Prečo?“

Oblohu preťal blesk. „Pretože to sadlo je dôsledkom bolesti.“
Odhrnula mi vlasy z očí. „To bolo naposledy... počuješ?“

„Áno, prosím.“

Prešlo pár minút. Vzduch bol vlhký, nabitý elektrinou a voňal daždom. „To, čo dokážeš robiť farbami a štetcom, je čosi výnimočné.“ Privinula si ma bližšie. „To vidí aj slepý. Ja som ťa to neučila, nemohla som, lebo o tom nič neviem – nedokážem nakresliť ničové nič. Ten talent, ktorý si dostal do vienka, pochádza z miesta, o ktorom nikto nič nevie. Preto si výnimočný.“

„Necítim sa výnimočný. Väčšinou mám pocit, že zomieram.“

Vyhrnula si sukňu nad kolená a osušila si spotené nohy. Hrdzavou žiletkou sa porezala nad pätou. Ukázala rukou na svet navôkol. „Život nie je jednoduchý. Zväčša je tvrdý. Málokedy je pochopiteľný a nikdy nie je previazaný úhľadnou mašličkou. Zdá sa, že čím si starší, tým častejšie ti dáva podnožky, ničí ťa, až si celý krvavý...“ Pokúsila sa zasmiať, chvíľu mlčala. „Ľudia chodia k tejto rieke z mnohých dôvodov. Niektorí z nás sa skrývajú, niektorí unikajú, niektorí hľadajú trochu ticha a pokoja, možno sa pokúšajú zabudnúť, urobíme čokoľvek, aby sme si ulávili od bolesti, ktorú nesieme, ale... všetci prichádzame smädní.“ Znova mi odhrnula vlasy z čela. „Ty si celkom ako táto rieka. V špičkách prstov máš to, čo ľudia potrebujú. Nezadržiavaj to. Nepotláčaj to. A nezabľaj to.“ Obrátila mi ruku a roztiahla dľaň na mojej dlani. „Dovoľ, aby to z teba plynulo, a jedného dňa zistíš, že ľudia zo všetkých strán sa do toho ponoria a budú piť plnými dúškami.“

Položila mi na kolená skicár, podala mi ceruzku, nasmerovala mi zrak na riekku. „Vidíš to?“

„Áno, prosím.“

„Teraz zatvor oči.“ Urobil som to. „Nadýchni sa, ako vládzeš.“ Zakašľal som, nasal som vzduch a zadržal som ho. „Vidíš pred sebou obraz?“ Prikývol som. „Tak teda...“ Strčila mi ceruzku do prstov vo chvíli, keď spadla prvá kvapka. „Nájdi to, čo ťa núti pozrieť sa znova... a vypusti to zo seba.“

Aj som to urobil.

Večer preskúmala moju skicu. Z nosa jej tieklo. Aj z očí. „Sľúb mi čosi.“

„Áno, prosím?“

Hľadela cez okno mojej spálne, kde rieka plynula pod oblakom pary. Poklopkala mi po sluchách a priložila mi ruku na hrud'. „To, čo máš vo svojom vnútri, je... studnica, ktorá buble odkiaľsi z hĺbky. Tá voda je sladká. Ale,“ po tvári jej stekala slza, „niekedy studnica vyschne. A keď raz budeš cítiť len bolesť – keď sa pokúsiš siahnuť do hlbín a nájdeš studnicu prázdnu, keď tam nebude nič iné, len prach – vtedy sa vráť sem... ponor sa a zhlboka sa napi.“

A aj som to urobil.

30. MÁJ

Vyšiel som po schodoch do svojho ateliéru, ovoňal som vlhký vzduch v kozube a premýšľal som, ako dlho by trvalo, kým by tam všetko pohltili plamene. Možno len pár minút. Oprel som sa o stenu, prekrížil som si ruky a hľadel som na všetky tie oči, ktoré hľadeli na mňa. Abbie sa veľmi usilovala donútiť ma, aby som veril. Vzala ma takmer na koniec sveta, zoznámila ma s Rembrandtom, štouchla ma do pleca a povedala: „Dokážeš to.“ A tak som maľoval. Najmä tváre. Pred rokmi do mňa mama zasiala to semeno a o pár rokov neskôr ho Abbie polievala, pestovala, strihala. V skutočnosti keby bol oheň silný a hasiči pomalí, mohol som zarobiť na vyplatení poistnej sumy. Okolo mňa stálo v radoch pri všetkých štyroch stenách viac ako tristo zaprášených obrazov, samé oleje na plátne. Bol to výsledok desiatich rokov práce. Tie tváre som zachytil v okamihoch, keď prejavovali emócie, ktoré poznali v srdci, ale málokedy ich vyslovili ústami. Kedysi to bolo ľahké. Išlo to plynulo. Spomínam si na okamihy, keď som sa nevedel dočkať, kým sem prídem, keď som to nedokázal zadržať a maľoval som štyri plátna naraz. V tie prebdené noci som objavoval Vezuv, čo vo mne driemal.

Hľadelo na mňa posledné desaťročie môjho života. Kedysi tie plátna slubne viseli v ateliéroch v celom Charlestone, no pomaly sa jedno za druhým vracali. Samozvaní výtvarní kritici poučujúci v miestnych novinách sa sťažovali, že moje diela „nie sú originál-

ne“, „nemajú dušu“ a môj najobľúbenejší citát znel „sú nudné a chýba im umelecká zručnosť a porozumenie“.

Preto kritikov nazývajú kritikmi.

Na stojane predou mnou sa vynímalo biele plátno. Zaprášené, vyblednuté od slnka, popraskané. Prázdne.

Ako ja.

Vyšiel som cez okno po kraji strechy a vystúpil som po železných schodoch do vranieho hniezda. Cítil som vo vzduchu soľ a hľadel som na vodu. Odkiaľsi na mňa zaškriekala čajka. Vzduch bol dusný, zahaloval mesto tichom. Obloha bola jasná, ale voňala dažďom. Mesiac v splne bol vysoko a vrhal tieň na vodu, ktorá špliechala na betónovú hrádzu vzdialenú tridsať metrov. V diaľke na juhovýchode blikali svetlá Fort Sumteru. Pred sebou som mal sútok riek Ashley a Cooper. Väčšina obyvateľov Charlestonu vám povie, že práve tam tie rieky tvoria Atlantický oceán. Sullivan's Island bol na sever, takisto pláž, kam sme chodili plávať. Zatvoril som oči a počul som ozvenu nášho smiechu.

To bolo dávno.

Za mnou ešte vždy ležalo „sväté mesto“, kostolné veže prebodávali nočnú oblohu. Podo mnou ležal môj tieň. Mesiac ho vrhal na strechu, takže ma ťahal za nohavicu a prosil, aby som ustúpil dozadu. Železné zábradlie, ktoré ma držalo, vyrobila pred nejakými päťdesiatimi rokmi miestna legenda, Philip Simons. Teraz v deťadesiatych rokoch boli jeho diela v Charlestone hitom a veľmi žiadané. Vranie hniezdo prežilo búrku a dostali sme ho s domom. Za tých trinásť rokov, čo sme tam bývali, sa tento meter štvorcový stal polnočným priestorom, z ktorého som sa rozhliadal po svete. Miestom môjho osamelého úniku.

Vo vrecku mi zavibroval mobil. Pozrel som na displej, videl som texaské smerové číslo. „Haló?“

„Doss Michaels?“

„Prosím?“

„Tu Anita Beckerová, asistentka doktora Paula Virtha.“

„Áno?“ Zatajil som dych. Veľa záležalo od jej ďalších slov.

Chvíľu mlčala. „Chceli sme vám zavolať...“ vedel som to, prv než to povedala, „... že sa zišla dozorná rada a rozhodla o parametroch výskumnej úlohy. V tomto čase prijímame iba primárne prípady, nie sekundárne.“ Zdvihol sa vietor a roztočil škrípajúci veterník. Kohút teraz ukazoval na juh. „Ak bude táto výskumná úloha pokračovať, ako dúfame, plánujeme na budúci rok robiť aj sekundárne prípady...“ Stratila sa a možno som sa stratil ja. „Pošleme list s odporúčaním, aby sa Abbie ujali na pozorovanie doktori Plist a Mackles zo Sloan-Ketteringu...“

„Veľmi pekne... ďakujem.“ Zaklapol som mobil.

Problém so Zdravasom je v tom, že prihrávka dlho letí vzduchom a väčšinou sa skončí v koncovom pásme. Preto ľudia vyzývajú Boha.

Pretože je to nemožné.

Telefón zazvonil druhý raz, nechal som ho zvoniť. Po minúte zazvonil znova. Pozrel som na displej. „Dr. Ruddy,“ stálo tam.

„Zdravím, Ruddy.“

„Doss.“ Hovoril ticho, tlmene. Videl som ho, ako sa skláňa nad stolom s hlavou zaborenou do dlaní. Jeho stolička vrzla. „Dostali sme výsledky skenu. Keby ste mohli byť obaja pri telefóne, radi by sme sa o tom porozprávali.“

Stačilo mi počuť jeho tón. „Ruddy, Abbie spí. Konečne. Aj včera zväčša spala. Možno by ste to mohli prebrať so mnou.“ Čítal medzi riadkami.

„Som s vami.“ Ticho. „Ehm... je to...“ Potláčal emócie. Ruddy bol od začiatku našim hlavným doktorom. „Doss, mrzí ma to.“

Počúvali sme, ako sa počúvame. „Koľko jej zostáva?“

„Týždeň. Možno dva. Dlhšie, ak ju udržíte ležať... bez pohybu.“

Silene som sa zasmial. „Veď ju poznáte.“

Zhlboka sa nadýchol. „Áno.“

Strčil som mobil do vrečka a škrabal som si dvojdňové strnisko. Hľadel som na vodu, ale v duchu som bol o tristo kilometrov ďalej.

Vrátil som sa cez okno s prázdnyimi rukami a pľúcami dopoly plnými. Prstami som prechádzal po ráme prilepenom na stenu a zišiel som po ďalších schodoch. Schodište bolo úzke, vyrobené z borovicových dosiek širokých štvrt metra, a keďže malo takmer dvesto rokov, hlasno vŕzgalo – hovorilo príbeh o dávnych časoch a opitých námorníkoch, ktorí sa kedysi po ňom tackali.

Pri tých zvukoch otvorila viečka, ale pochybujem, že spala. Zapasníci nespia medzi kolami. Cez otvorené okná prenikal do našej izby svieži vánok a na lýtkach jej naskočili zimomriavky.

Zdola bolo počuť kroky, tak som prešiel cez spálňu, zatvoril som dvere a vrátil som sa. Prisadol som si k nej, prehodil som jej cez nohy flísovú deku a oprel som sa o záhlavie postele. „Ako dlho som spala?“ zašepkala.

Pokrčil som plecami.

„Odvčera?“

„Takmer.“ Potláčali sme bolesti liekmi, ale nemohli sme zabrániť ich oslabujúcim účinkom. Ležala nehybne, celé hodiny sa nepohla, bojovala vnútorný zápas a ja som bol len bezmocný divák. Potom z dôvodov, ktoré ani jeden z nás nevedel vysvetliť, prežívala chvíle – niekedy dni –, keď mala úplne jasnú myseľ, bolesti ustúpili a bola úplne normálna. Potom sa bolesti bez varovania vrátili a znova sa začal jej súkromný boj. Vtedy pochopíte rozdiel medzi únavou a vyčerpaním. Spánok lieči únavu, ale nepomáha pri vyčerpanosti.

Zavetrila a zacítila zvyšky vody po holení, ktorá sa ešte vždy vznášala vo vzduchu. Zatvoril som okno. Zdvihla obočie. „Bol tu?“

Hľadel som na vodu. „Áno.“

„Ako to prebiehalo?“

„Viac-menej normálne.“

„To je dobre, nie? Čo je to teraz?“

„On ťa...“ prstami som naznačil úvodzovky, „prestahuje.“

Posadila sa. „Kam?“

Ďalšie úvodzovky. „Domov.“